

რაჭის სოფლის ტურიზმის პრიორიტეტული მიმართულებების გამოვლენისა და ფორმირების მეთოდოლოგიური რეკომენდაციები

ნანა კაციტაძე

ასოცირებული პროფესორი
ივ. ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
nana.katsitadze@tsu.ge

ინეზა ვანაძე

დოქტორი
ივ. ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ina.vatsadze@tsu.ge

სოფლის ტურიზმში თანამედროვე ტუჩისტუდი ინდუსტრიის ეხთ-ეხთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა, რომელიც შეიძლება განხორციელდეს სხვადასხვა სახით. ეს, ხესუსების შეზღუდულობის პინციპის შესაბამისად, მოითხოვს მისი გამოყენების ხაციონადუხი გზების ძიებას და სოფლის ტურიზმის პიოოხიტეგუდი მიმართულებების დაგენას. ამ საკითხთან დაკავშირებით სტატიაში წაჰმოდგენილია სოფლის ტურიზმის პიოოხიტეგების გამოვლენისა და ფოხმიხების მეთოდოლოგიური რეკომენდაციები რიი ასპექტით: პიხვედი გუდისხმობს პოგენციადის გამოვლენას სოფლის ტურიზმის განვითარებაზე მოქმედი ფაქტორების კომპლექსუხი შეფასებას შემოთავაზებული პოგნოზიხების ადგოხითმის მიხედვით, მეოხე კი - სოფლის ტურიზმის პოგუქტის შექმნის პოცესის განხორციელებისათვის ადეკვატუხი რეგანიზაციუდი მოდელების შეჩჩევას სოფლის ტურიზმის მოდელების ისტოხიუდი ანადიზის საფუძვედზე.

აღნიშნუდი მეთოდოლოგიის გამოყენებით ჩაჭის მაგადითზე გამოვლენიდი იქნა სოფლის ტურიზმის პიოოხიტეგუდი მიმართულებები და შეიჩრა ისეთი ფოხმები (მოდელები), ჩაც შეიძლება წაჰმაგებით იქნეს განხორციელებუდი ჩაჭის სინამდვიდში.

საკვანძო სიტყვები: სოფლის ტურიზმში, ტურიზმის პიოოხიტეგუდი მიმართულებები, დესტინაციის ფოხმიხების მეთოდოლოგია, სოფლის ტურიზმის რეგანიზაციუდი მოდელები.

შესავალი

ევროკავშირის ქვეყნები სოფლად ტურიზმის განვითარებას განიხილავენ როგორც ჩამორჩენილი და დეპრესირებული რეგიონების ეკო-

ნომიკური ზრდის უმნიშვნელოვანეს ალტერნატივას (Idziak W. Majewski J. Zmyslony P. 2015. 1341–1362, Kavita E. Saarinen J. 2016. 79–88). ტურიზმის ეს მიმართულება მოიხმარს სოფლად და მის ირგვლივ არსებულ მრავალფეროვან რესურსებს, შესაბამისად შესაძლებელია სოფლის ტურიზმის სხვადასხვა სახით განხორციელება. ეს ტურისტული რესურსებით მდიდარ რეგიონებს საშუალებას აძლევს უფრო მეტად დააკმაყოფილოს მომხმარებლის მოთხოვნები და ამავდროულად რესურსების სამეურნეო ბრუნვაში ფართო ჩართვით მიიღოს ეკონომიკური ეფექტიანობის ამაღლების შესაძლებლობა.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, სოფლის ტურიზმი მიმზიდველია ისეთი ქვეყნისათვის, როგორიც საქართველოა, რომლის თითქმის ყველა რეგიონი მდიდარია სხვადასხვა სახის ტურისტულ-რეკრეაციული რესურსებით. დღეს საერთაშორისო ტურიზმის ბაზარზე მიმდინარე ტენდენციებმა აჩვენა, რომ მცირე ეკონომიკის მქონე ქვეყნების წარმატებისათვის მნიშვნელოვანი ხდება არა იმდენად ტურისტული რესურსების არსებობა, რამდენადაც მისი ოპტიმალური გამოყენება ინოვაციური მართვის მეთოდების გამოყენებით (Katsitadze N. 2018). იმისათვის, რომ საქართველო ტურისტულ ბაზარზე გახდეს კონკურენტული, მოუწევს ამ გზების მოძიება. საყურადღებოა ის გარემოებაც, რომ თითოეულ მის რეგიონს განსხვავებული ტურისტული რესურსები, განსხვავებული სოციალურ-ეკონომიკური ფონი და განსხვავებული ტურიზმის განვითარების სიმნიფის დონე გააჩნიათ. აღნიშნული გარემოება მოითხოვს რეგიონების მიხედვით დიფერენცირებულ და ამავე დროს ყველა დონეზე ლოგიკური კავშირის მქონე ტურიზმის სტრატეგიული განვითარების პროგრამების არსებობას. სამწუხაროდ, საქართველოს რეგიონებთან მიმართებაში ან არ არსებობს ასეთი პროგრამები, ან არსებული პროგრამების სტრუქტურა და შინაარსი მეცნიერულად დამუშავებულ პროგნოზირების საფუძვლების ნაკლებობაზე მიუთითებს და ეს მაშინ, როდესაც საქართველოს მთავრობას ტურიზმი ერთ-ერთ პრიორიტეტულ ეკონომიკურ მიმართულებად აქვს გამოცხადებული.

საქართველოს დღევანდელი სოფელი განსაკუთრებით ეკონომიკურად ჩამორჩენილი და დეპრესირებული რეგიონია, განიცდის ფინანსური რესურსების მწვავე უკმარისობას. ეს, რესურსების შეზღუდულობის პრინციპის შესაბამისად, გვიბიძგებს მწირი ფინანსური რესურსების რაციონალური გამოყენების გზების ძიებისაკენ. ერთ-ერთ ასეთ გზას წარმოადგენს სოფლის ტურიზმის განვითარების საწყის სტადიაზე ორიენტაციის აღება მისი ერთი ან შეზღუდული რაოდენობის მიმართულების განვითარებაზე (ვანაძე ი. 2018.), რომელიც უნდა შეირჩეს პრიორიტეტულობის და განხორციელების ეტაპობრივი პრინციპის საფუძველზე.

პრიორიტეტულ მიმართულებებად მოიაზრება ტურისტული აქტივობის ის სექტორი, რომელიც, ტურისტული რესურსების რაციონალური გამოყენებით, უზრუნველყოფს კონკურენტუნარიანი ტურისტული პროდუქტის შექმნას და სოციალურ-ეკონომიკური ეფექტიანობის უკეთესად გამოვლენის შესაძლებლობას.

ტურისტული დანიშნულების ადგილებში (დესტინაციებში) პრიორიტეტული ტურისტული მიმართულების შერჩევა და განვითარება მოითხოვს შესაბამის მეთოდოლოგიურ უზრუნველყოფას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სტატიის მიზანია ჩაჭის მაგალითზე სოფლის ტურიზმის პრიორიტეტული მიმართულებების გამოვლენისათვის შესაბამისი გზების ძიება და თეორიულ-მეთოდოლოგიური რეკომენდაციების ჩამოყალიბება.

ჩვენს მიერ შემოთავაზებული მეთოდოლოგიური რეკომენდაციები შემოსაზღვრულია ორი ფაქტორით - პირველი გულისხმობს დესტინაციის განვითარებას საპროგნოზო ალგორითმის საფუძველზე, ხოლო მეორე - სოფლის ტურიზმის ორგანიზაციულ ფორმებს (მოდელებს).

აღნიშნული მეთოდოლოგია ხელს შეუწყობს ტურისტული აქტივობის განხორციელების პროცესის რაციონალიზაციას, კონკურენტული და მდგრადი ტურისტული დანიშნულების ადგილის ჩამოყალიბებას.

კვლევა და მისი შედეგები

სოფლის ტურიზმის პრიორიტეტული მიმართულებების პროგნოზირება

დესტინაციაში სოფლის ტურიზმის პრიორიტეტული მიმართულების გამოვლენა, უპირველესად, დამოკიდებულია პოტენციალის შეფასებისათვის საჭირო მეთოდოლოგიისა და ინსტრუმენტების არსებობაზე. პრობლემა აქტუალურია როგორც თეორიული, ასევე პრაქტიკული თვალსაზრისით. თეორიული მნიშვნელობა იმით აიხსნება, რომ რესურსული პოტენციალის შეფასების პრობლემის გადაწყვეტაში მიღწეული წარმატების მიხედვით, შეიძლება ვიმსჯელოთ ტურისტული ინდუსტრიის მეცნიერულ-მეთოდური უზრუნველყოფის ხარისხზე, ხოლო პოტენციალის კომპონენტების რაოდენობრივი და თვისობრივი მაჩვენებლების შეფასება, ანუ სოფლის ტურისტული რესურსების კადასტრი, აუცილებელია ამ რესურსების ეფექტიანად გამოყენების შესაძლებლობების განსაზღვრისათვის.

სოფლის ტურიზმის სფეროში რესურსების პოტენციალის შეფასება გართულებულია იმ გარემოების გამო, რომ სადღეისოდ ტურიზმის ამ სექტორისათვის ადაპტირებული კლასიფიკაცია და ტიპოლოგია არ არსებობს. ამასთან, ამა თუ იმ რესურსის პრიორიტეტულად აღიარება

დამოკიდებულია ტურისტული აქტივობის თავისებურებებზეც, რაც სოფლის ტურიზმში რესურსების კლასიფიკაციის და პრიორიტეტულობის დადგენას ართულებს. ასე მაგალითად, ჯომარდობა აქტიურად ვითარდება სოფლის ტურიზმშიც. ტურიზმის ამ სახეობის საფუძველია მთის მდინარე თავისი ჰიდროლოგიური თავისებურებებით და არა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტები, მიუხედავად მისი კრიტიკული მნიშვნელობისა სოფლის ტურიზმში.

სოფლის ტურიზმის პრობლემატიკის სფეროში შესრულებული გამოკვლევების უმეტესობა დაფუძნებულია კონცეფციაზე, რომლის მიხედვით სოფლის ტურიზმის განვითარება ემყარება ბუნებრივ რესურსებს (Dimitrovski D.D. 2012., უკლება მ. 2009.) ტურიზმის რესურსების შესწავლის დროს პრაქტიკაში აქტიურად იყენებენ კომპონენტების დაყოფას გეოგრაფიული და დარგობრივი ნიშნის მიხედვით. განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ბუნებრივი რესურსების გეოგრაფია, რომელიც შეისწავლის რეგიონის, ქვეყნის ბუნებრივი რესურსების განაწილებას და სტრუქტურას (გელდენერი ჩ. რ., რითჩი ჯ.ბ., 2013). ასეთი შესწავლის შედეგების საფუძველზე ხშირად ხდება რეგიონში სოფლის ტურიზმის სტრატეგიული დაგეგმვის, კერძოდ, მისი მიმართულების შერჩევა, რაც არასწორად მიგვაჩნია.

ვიზიარებთ მოსაზრებას, რომლის მიხედვითაც ტურიზმი, როგორც მრავალგანზომილებიანი და ტურისტული აქტივობების სხვა აქტივობებთან გადამკვეთი სოციალურ-ეკონომიკური ფენომენი, ეფუძნება სხვადასხვა სახის რესურსის გამოყენებას. სოფლის ტურიზმი, რომელიც შეიძლება სხვადასხვა სახით განვითარდეს, კიდევ უფრო მრავალნაზნაგოვანი ბუნებისაა, ვიდრე რომელიმე სხვა ტურისტული მიმართულება. ამიტომ უფრო მწვავედ დგას საკითხი დესტინაციის სისტემური გამოკვლევის მიმართ.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, ტურისტული პროდუქტის ფორმირების კანონზომიერებების გაგებისათვის საჭიროა ტურისტული რესურსების კომპლექსური შეფასება, რაშიც ვგულისხმობთ როგორც ძირითადი ტურისტულ რესურსების (ატრაქციები, განთავსების ობიექტები და ტრანსპორტი), ასევე იმ ფაქტორების შეფასებას, რომელიც აუცილებელია ტურისტული პროდუქტის შესაქმნელად.

რაჭის სოფლის ტურიზმის პრიორიტეტული მიმართულებების დასადგენად საჭიროდ მიგვაჩნია იმის გამოკვლევა, თუ რა ტურისტული შეთავაზებების პოტენციალი გააჩნია რაჭას, რისთვისაც ტურისტული პროდუქტის შემადგენლების ე.წ. 3A - მისაწვდომობა (Accessibility), განთავსება (Accommodation), სანახაობები (Attractions) მხოლოდ რაოდენობრივი შეფასება არაასაკმარისია, რამდენადაც ტურისტული პროდუქტის მოხმარების შედეგია ტურისტული პროდუქტებით მიღებული შთაბეჭდილება, რომლის მხოლოდ რაოდენობრივი გაზომვით ვერ შევ-

ძლებთ ობიექტური ინფორმაციის მიღებას. მაგალითად, ადგილის ხელ-
მისაწვდომობა შეგვიძლია შევაფასოთ მანძილით, სატრანსპორტო სა-
შუალებების რაოდენობითა და სახეებით, რომლის გამოყენების ალ-
ტერნატივა ეძლევა მგზავრს. მიღებული შთაბეჭდილების გაზომვა შე-
საძლებელია ატრაქციების შეფასებამოითხოვს როგორც რაოდენობრივი,
ასევე თვისებრივი მაჩვენებლებით შეფასებას, რაც მომხმარებლის ქცე-
ვისა და მოთხოვნის ტენდენციების შესწავლის საფუძველზე უნდა გან-
ხორციელდეს.

მაშასადამე, სოფლის ტურისტული შეთავაზებების პროგნოზირე-
ბისთვის უნდა გაკეთდეს ანალიზი შემდეგი მიმართულებით:

➤ დანიშნულების ადგილის პროდუქტის კონცეფციის ძირითადი
შემადგენლები (განთავსებისა და კვების ობიექტების მომსახურების პრო-
დუქტები და ატრაქციები, როგორც ბუნებრივი, ასევე ადამიანის ხელით
შექმნილი);

➤ ეკონომიკური მიმზიდველობა (ფულისა და დროის (დესტინაციის
მისაწვდომობა) დანახარჯები);

➤ მომსახურების მრავალფეროვნება და უნიკალურობა.

ტურიზმის განვითარების პროგნოზირების ალგორითმის კონცეფცია

ნებისმიერი მაღალი ღირებულების ტურისტული რესურსის არსებო-
ბის გამოვლენის შემთხვევაშიც კი, შეუძლებელია დადასტურებულად
მსჯელობა რეგიონში ტურიზმის ამა თუ იმ მიმართულების პრიორიტე-
ტულობაზე, რამდენადაც მათი გამოყენების ეფექტიანობა დამოკიდე-
ბულია იმ ფაქტორებზეც, რაც უქმნის წარმატების პირობებს ან ზღუდავს
მას. ტურიზმის ძირითადი რესურსული პოტენციალი შეიძლება დრო-
ებით უმოქმედოდ იყოს, მაგრამ „რალაც პირობების“ დადგომის შემ-
დეგ შეიძლება სამეურნეო ბრუნვაში მოექცეს. სვანეთის მდიდარი ტუ-
რისტული რესურსები, როგორც იტყვიან, „ჩვენ თვალწინ“ ამოქმედდა მას
შემდეგ, რაც აქ შეიქმნა შესაბამისი პირობები. ამ პირობებს ტურიზმის
მენეჯმენტის ცნობილი სპეციალისტები ჩარლზ გელდენერი და ბრენტ რიჩი
ტურიზმის მხარდამჭერ ფაქტორებად და სიტუაციურ დეტერმინანტებად
მოიხსენიებენ (გელდენერი, რიჩი 2013, 309-310).

ამდენად, სოფლის ტურიზმის პრიორიტეტული მიმართულებების
გამოსავლენად და ამ მიმართულებების განვითარების სტრატეგიული
გეგმის შემუშავებისათვის აუცილებელია რეგიონში არსებობდეს ინფორ-
მაცია ყველა იმ კომპონენტის შესახებ, რომელიც გავლენას ახდენს მის
განვითარებაზე. აღნიშნული საკითხის დასადგენად ჩამოვაყალიბეთ
ჩაქის ტურისტული პოტენციალის შეფასების ალგორითმი, რომელშიც
ვითვალისწინებთ ტურიზმის საერთაშორისო ორგანიზაციის (UNWTO)

რეკომენდაციით შემოთავაზებულ შეფასების კომპონენტებს, რომელიც ზეგავლენას ახდენს რეგიონში ტურიზმის განვითარებაზე, კერძოდ: ატრაქციონების ხელმისაწვდომობა, განთავსებისა და მომსახურების ინდუსტრიის განვითარება, სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის განვითარება, ადგილობრივი ინფრასტრუქტურის მდგომარეობა, კვალიფიციური პერსონალის ხელმისაწვდომობა, ტურისტულ საქმიანობაში სახელმწიფოს დახმარება.

რეგიონში ტურიზმის განვითარების პროგნოზირების ალგორითმის კონცეფცია მოიცავს კვლევას შემდეგი მიმართულებით:

1. მოთხოვნის დადგენა. სოფლის ტურისტულ პროდუქტებზე ტურისტული ნაკადის პოტენციური მოცულობისა და სტრუქტურის დადგენა, სოფლის მომხმარებელთა სამიზნე სეგმენტის გამოყოფა;

2. დესტინაციის სოფლის ტურისტული პროდუქტის ფორმირების რესურსული პოტენციალის შეფასება შემდეგი მიმართულებით:

- ტურისტული პოტენციალის სპეციფიკის დადგენა;
- ტურისტულ-რეკრეაციული პოტენციალის ანალიზი;
- მაკრო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების საჭიროებებისა და შესაძლებლობების შეფასება (სატრანსპორტო კომუნიკაციები, საინჟინრო-ტექნიკური ინფრასტრუქტურა, ტერიტორიის მოწესრიგება და ა.შ.);
- ტურიზმის მიკრო ინფრასტრუქტურის შეფასება (მცირე და საშუალო ზომის დამხმარე საწარმოები, რომლებიც უშუალოდ არ მონაწილეობენ ტურიზმის ორგანიზაციაში - გაქირავების ადგილები, სატრანსპორტო მომსახურება და ა.შ.);

• ტერიტორიაზე მაქსიმალური დატვირთვის (ან მაქსიმალური დასაშვები ცვლილებების) დადგენა;

3. ორგანიზაციული უზრუნველყოფის სფეროს ანალიზი - სოფლის ტურიზმის მონაწილეთა საქმიანობის ინტეგრაციის შესაძლებლობათა ანალიზი; სოფლის ტურიზმისთვის მაკოორდინირებელი ცენტრების, აგრო-ტურისტულ მეურნეობათა საზოგადოებრივი გაერთიანებების, რეგიონული საკოორდინაციო ცენტრების და სხვათა საქმიანობის ანალიზი;

4. სამართლებრივი უზრუნველყოფის სფეროს ანალიზი - ნორმატიული-სამართლებრივი ბაზა და მისი შევსება აუცილებელი აქტებითა და დებულებებით (რეგიონული სპეციფიკის გათვალისწინებით);

5. ფინანსური უზრუნველყოფის სფეროს ანალიზი - სოფლის მეწარმეების შეღავათიანი დაკრედიტების სისტემის ორგანიზაცია, აუცილებელი პროფესიული მომზადების (გადამზადების) პროგრამების დაფინანსება, ინფრასტრუქტურის დაფინანსება (გზები, ელექტრო და წყალმომარაგება), სახელმწიფო და ადგილობრივი წყაროებიდან სოფლის ტურიზმის დაფინანსების შესაძლებლობები;

6. ლოჯისტიკისა და საინფორმაციო სფეროს ანალიზი - რეკლამისა და სტიმულირების სხვადასხვა საშუალების ეფექტიანობის ანალიზი და სხვა.

ჩვენ მიერ შემოთავაზებული პროგნოზირების ალგორითმის საფუძველზე მიღებული ინფორმაცია მყარ საფუძვლად გამოდგება ნებისმიერი რეგიონის ტურიზმის პროგრამის ჩამოსაყალიბებლად.

მაშასადამე, ტურისტული რესურსების ეფექტიანი მენეჯმენტისათვის მიზანშეწონილია, რომ გამოიყოს შეფასების სამი მიმართულება: რესურსების რაოდენობრივი შეფასება, რესურსების თვისობრივი შეფასება, რესურსების გამოყენების შესაძლებლობების ანალიზი.

რაჭის მუნიციპალიტეტის სოფლებში ტურისტული შეთავაზებების განხორციელების შესაძლებლობების გამოსავლენად ჩვენ მიერ შერჩეული მეთოდოლოგიით საჭირო ოფიციალური ინფორმაცია ძალზე მწირი აღმოჩნდა. პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს, რომ არ არსებობს ამ რეგიონის ტურიზმის განვითარების კონცეფცია და არც ტურისტული რესურსების კადასტრი.

კვლევისათვის ოფიციალური ინფორმაციიდან გამოყენებული იქნა: ამბროლაურისა და ონის მუნიციპალიტეტების სივრცითი მოწყობის გეგმები, ონის მუნიციპალიტეტის ბუნებრივი რესურსების კვლევა (მსგავსი დოკუმენტი ამბროლაურის მუნიციპალიტეტზე არ არსებობს); ონის მუნიციპალიტეტის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის და განვითარების ხედვა. ტურიზმის განხორციელებისათვის ხელშემწყობი სხვა ფაქტორების შესახებ წარმოდგენის შესაქმნელად შესწავლილი იქნა „რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონის განვითარების სტრატეგია 2014-2021 წლებისათვის“. აღნიშნულ დოკუმენტებში წარმოდგენილი ინფორმაცია ადასტურებს რაჭაში ბუნებრივ-რეკრეაციული რესურსის სიუხვესა და მრავალგვარობას, რომელიც შეიძლება გახდეს სოფლის ტურიზმის სხვადასხვა მიმართულებით განვითარების საფუძველი. ამავე დოკუმენტში წარმოდგენილმა რეგიონის ფაქტორულმა ანალიზმა მოგვცა ინფორმაცია იმ პრობლემების შესახებაც, რომლებიც ხელს უშლიან რაჭის ტურისტულ-რეკრეაციულ რესურსების ეფექტიან გამოყენებას.

აღნიშნული ანალიზი მოიცავს რამდენიმე ბლოკს:

- სოციალური განვითარება, ინფრასტრუქტურა და საზოგადოებრივი მომსახურებები. ამ ბლოკის სუსტ მხარეებში აღნიშნულია ისეთი სახის პრობლემები, როგორიცაა: რეგიონის რთული დემოგრაფიული სიტუაცია, მოსახლეობის მწირი შემოსავლები და დანაზოგების მცირე მოცულობა, შიდასახელმწიფოებრივი და ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზების უდიდესი ნაწილის და საზოგადოებრივი სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის არაადაპტაციური მდგომარეობა და სხვა.

- ეკონომიკის ბლოკში აღნიშნულია შემდეგი სუსტი მხარეები: პერიფერიული მდებარეობა და გასაღების ბაზრებთან სიმორე, მოქმედი

ბიზნეს სუბიექტების უკიდურესად მცირე რაოდენობა, ძვირი საბანკო კრედიტები და კაპიტალის ალტერნატიული წყაროების არარსებობა, პროფესიული განათლებისა და კვალიფიკაციის დაბალი დონე, შრომითი რესურსების მომზადება-გადამზადების ქმედითი სისტემის არარსებობა, ტურისტული ინფრასტრუქტურის არადაამაკმაყოფილებელი მდგომარეობა, ტურისტების მოზიდვისადმი არასისტემური მიდგომა, ტურიზმის ინდუსტრიული ზონების მართვის და ტურიზმის, როგორც ბიზნესის საქმიანობის, არასაკმარისი ცოდნა, ტურისტული დასახლებებისთვის კურორტის სტატუსის არქონა, საკურორტო ზოლში ადგილობრივად წარმოებული პროდუქტების სიმცირე, ვაჭრობისა და მომსახურების სექტორის, ინოვაციების განვითარების დაბალი დონე, ახალი ტექნოლოგიების გამოყენების დაბალი ინტენსივობა, მოძველებული საწარმოო ტექნიკური ბაზა, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების დაბალი მაჩვენებლები და რეგიონის დონეზე მათი მოზიდვის ქმედითი მექანიზმების არარსებობა და სხვა.

ამავე დოკუმენტში წარმოდგენილი ინფორმაცია ასევე მოიცავს ანალიზს რეგიონული ადმინისტრაციისა და მუნიციპალიტეტების შეზღუდული უფლებამოსილებების, მწირი საბიუჯეტო შემოსავლების, სახელმწიფოს, ბიზნესსა და ადგილობრივ თემს შორის არასაკმარისი ვერტიკალური კავშირების შესახებ და ა.შ.

ზემოთ აღნიშნული სუსტი მხარეები წარმოადგენენ მნიშვნელოვან ფაქტორებს, რომლებიც ხელს უშლიან ტურიზმის განვითარებას რეგიონში და მიუხედავად იმისა, რომ რაჭა გამორჩეულია მდიდარი და უნიკალური რესურსებით, ტურიზმის განვითარების დონე დაბალია. არსებული გამოწვევების გადასაწყვეტად, პირველ რიგში, საჭიროა არსებობდეს სოფლის ტურიზმის განვითარების კონცეფცია, რომელშიც ვგულისხმობთ შეხედულებათა სისტემას ტურიზმის განვითარების პირობების შექმნის და მისი ეფექტიანობის უზრუნველსაყოფის მექანიზმების შესახებ.

მაშასადამე, რაჭის სოფლის ტურიზმის განვითარების კონცეფცია აუცილებლად უნდა ითვალისწინებდეს ისეთ ღონისძიებების გატარებას როგორიცაა:

- სახელმწიფო მხარდამჭერი მიზნობრივი პროგრამების შემუშავება და რეალიზაცია;
- სოფლის ტურიზმის სფეროში საინვესტიციოდ მიმზიდველი პირობების შექმნა;
- რეგიონის ტურისტული რესურსების ერთიანი ბაზის შექმნა;
- რაჭის ტურისტული ადგილების ცნობადობის ამაღლების ხელშეწყობა;
- სოფლის ტურისტული კონკურენტუნარიანი პროდუქტების შექმნისა და რეალიზაციის ხელშეწყობა;

- სოფლის ტურიზმისათვის დამხმარე ინფრასტრუქტურის შექმნა და განვითარება;
- სოფლის ტურიზმის განვითარებისათვის დაფინანსების მექანიზმის სრულყოფა;
- სოფლის ტურიზმის სფეროში საკადრო პოტენციალის განვითარება;
- სოფლის ტურიზმის სფეროში ნორმატიული და სამართლებრივი ბაზის დამუშავება;
- სოფლის ტურიზმის ინფრასტრუქტურის (გზების და სატრანსპორტო სისტემის მოწესრიგება) შექმნა;
- სოფლის ტურიზმის უპირატესობის პოპულარიზაცია (ადგილობრივ ბიზნესსა და თემში) და სხვა.

მოთხოვნა რაჭის ტურისტულ პროდუქტებზე

რაჭის ტურისტულ პროდუქტებზე შიდა ბაზრის მომხმარებლის მოთხოვნების შესახებ ოფიციალური ინფორმაციის არარსებობის გამო, დავყურდენით ჩვენ მიერ ჩატარებულ გამოკვლევის შედეგებს. კვლევისას გამოყენებული იქნა რესპონდენტთა ანკეტური გამოკითხვის მეთოდი. გამოკვლევის მიზნობრივ რესპონდენტთა ჯგუფის ჩამოყალიბებისათვის გამოყენებული იყო ორი კრიტერიუმი: რესპონდენტის ინფორმირებულობა სოფლის ტურიზმის სფეროში და რესპონდენტის პრეფერენციული დამოკიდებულება საქართველოს ბრენდული კურორტებისა და სოფლად დასვენებისადმი. სულ გამოკითხული იქნა 282 რესპონდენტი.

რესპონდენტთა ჯგუფი, რომლებსაც აქამდე არაფერი გაუგიათ სოფლის ტურიზმის შესახებ, ჩვენი მიზნისათვის ნაკლებად მიმზიდველია. საუკეთესოა ჯგუფი, სადაც შედიან რესპონდენტები, რომელსაც ჰქონდათ ინფორმაცია სოფლის ტურიზმის შესახებ („გამიგია და მისარგებლია“ - 28%). რეპრეზენტატულობის გაზრდის მიზნით გამოყენებული იყო ის ჯგუფიც, რომლის წევრებს ბუნდოვანი წარმოდგენა ჰქონდათ სოფლის ტურიზმის შესახებ (53%) და წინასწარი ახსნა-განმარტება საკმარისი აღმოჩნდა იმისათვის, რომ გარკვეულიყვნენ სოფლის ტურიზმის რაობაში. საქართველოს ბრენდული კურორტებისა და სოფლის ტურიზმისადმი უპირატესი არჩევანის დასადგენად, მათ უპასუხეს კითხვაზე: „რომელ ვარიანტს აირჩევდით საქართველოში დასასვენებლად?“ ა) რომელიმე ბრენდულ კურორტზე დასვენებას; ბ) სოფელში დასვენებას, სადაც ბუნების წიაღში შესაძლებელია სხვადასხვაგვარი ტურისტული აქტივობის განხორციელება. 237 რესპონდენტიდან 76.3% (181 კაცი), უპირატესობა მიანიჭა სოფლად დასვენებას და ამ ჯგუფის ბაზაზე გაგრძელდა კვლევა ჩვენ წინაშე მდგარი ძირითადი ამოცანის გადაწყვეტისათვის სოფლის ტურიზმის სხვადასხვა სახის მიმართ პოტენციური მომხმარებლის დამოკიდებულების გამოკვლევისათვის. (იხ.ცხრილი).

პოტენციური მომხმარებლის დამოკიდებულება სოფლის ტურიზმის სახეობებისადმი

№	განსახორციელებელი ტურისტული აქტივობა	დადებითი	% -ით მთლიანის მიმართ
1	ქალაქური ორომტრიალიდან თავის გარიდება და სოფლის იდილიურ, წყნარ, ეკოლოგიურად სუფთა გარემოში დასვენება	91	50,2
2	მევენახეობა-მელვინეობის გაცნობა და ღვინის დეგუსტაცია მარანში	27	14,9
3	სამკურნალო-გამაჯანსაღებელი საშუალებებით სარგებლობა	22	12,2
4	ადგილობრივი ტრადიციული სამზარეულოს გაცნობა	19	10,5
5	ადგილობრივი სასოფლო-სამეურნეო წარმოების გაცნობა და სურვილისამებრ მასში მონაწილეობის მიღება	9	5,0
6	კულტურულ-ისტორიული და სხვა ღირსშესანიშნაობების ნახვა	8	4,4
7	თევზაობა	3	1,6
8	ნადირობა	2	1,1
9	სულ	181	100

როგორც ცხრილიდან ჩანს, რესპონდენტთა უმრავლესობა (50,2%) უპირატესობას ანიჭებს ქალაქური ორომტრიალიდან დროებით თავის დაღწევას და სოფლის იდილიურ, წყნარ, ეკოლოგიურად სუფთა გარემოში დასვენებას. ამის შესაძლებლობას იძლევა სოფლის რეკრეაციული ტურიზმი. მეორე ადგილზეა (14,9%) რესპონდენტები, რომლებიც სოფლად გაემგზავრებიან იმ მიზნით, რომ გაეცნონ მევენახეობა-მელვინეობას და ადგილზე დააქაშნიკონ ღვინო. ეს ღვინის ტურიზმის პრეროგატივაა. სოფლად გაემგზავრების ყველაზე მნიშვნელოვან მოტივად, სამკურნალო-გამაჯანსაღებელი მიზნით, მიიჩნევა გამოკითხულთა მხოლოდ 12,2 %. გამოკითხულთა 10,5% სოფლადმოგზაურობის დროს უპირატესობას ანიჭებს ადგილობრივი ტრადიციული სამზარეულოს გაცნობას, რაც კულინარიული ტურიზმის ფუნქციაა. რაჭის სოფლები, ბუნებრივ-კლიმატური პირობებითა და სხვადასხვაგვარი მინერალური შემადგენლობის წყლების სიუხვით, ქმნის უნიკალურ გარემოს ადამიანის განკურნებისათვის. მაგრამ, როგორც ჩვენი დაკვირვებით გამოვლინდა, დღეისათვის ძალიან ცოტას (12,2%) სურს ამ შესაძლებლობის გამოყენება. როგორც ჩანს, ამ მხრივ საჭიროა აქტიური მარკეტინგული ღონისძიებების გატარება.

ტურისტთა უმეტესობა, სოფლად ჩასვლის ძირითად მოტივად თვლის ქალაქიდან თავის დაღწევას და ბუნების წიაღში მშვიდად დასვენებას. ეს შეესაბამება მრავალრიცხოვან დაკვირვებას. ტურისტები, რომლებიც სამოგზაუროდ და დასასვენებლად სოფელს ამჯობინებენ, თავიანთი არჩევანის დასაბუთებისას ძირითადად, პირველ რიგში, ასახელებენ ბუნებაში წყნარად დასვენებისა და სასურველი პეიზაჟის გარემოში შვებულების გატარების შესაძლებლობას (Kurleto M. 2014.). იმის დასადგენად, თუ რას ანიჭებენ უპირატესობას სოფლის ტურიზმის არჩევისას, დასმულ იქნა შეკითხვა - „რა იყო უფრო მნიშვნელოვანი მათთვის სოფლად დასვენებისათვის გადაწყვეტილების მიღების დროს“. ჩვენთვის საინტერესო საკითხებზე კონცენტრირებისათვის შეთავაზებული იყო სავარაუდო პასუხები: ა) დაბალი ფასი; ბ) ძირითად საცხოვრებელთან სიახლოვე; გ) იაფი და ნატურალური სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების შეძენის შესაძლებლობა.

რესპონდენტთა უმეტესობა - 56,9%-ზე მეტი, სოფლად დასვენებას ირჩევს დაბალი ფასის გამო. რესპონდენტთა საკმაოდ დიდ ნაწილს - 29,2%-ზე მეტს, სოფელში დასვენებისკენ უბიძგებს მის ძირითად საცხოვრებელთან სოფლის სიახლოვე. შედარებით მცირე ნაწილი (13,8%), სოფლად ტურისტული აქტივობის განხორციელების დროს, ელოდება იაფი და ნატურალური სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების შეძენას.

გამოკვლევა ჩატარებული იქნა ასევე სოფლის ტურისტული პროდუქტის სხვა ძირითადი კომპონენტების განთავსებისა და კვების მომსახურებაზე მოთხოვნის დასადგენად. რაჭის რეგიონში განთავსების ძირითად ფონდს ქმნის ადგილობრივი მოსახლეობის საცხოვრებელი სახლები.

კვებითი მომსახურების პაკეტიდან, რესპონდენტთა უმრავლესობა (32,6%) ირჩევს სრულ მომსახურებას. მეორე ადგილს იკავებენ რესპონდენტები (24,8%), რომლებიც კმაყოფილებიან მხოლოდ საუზმით, შეკვეთის შესაბამისად მომსახურება სურს 22,6%-ს, ხოლო მესამე ჯგუფის რესპონდენტები (19,9%) ირჩევენ თვითმომსახურებას.

სოფლის ტურიზმის სხვადასხვა სახისადმი პოტენციური მომხმარებლის დამოკიდებულების გამოკვლევამ აჩვენა მოთხოვნა რაჭის სოფლის ტურისტულ მიმართულებებზე, და ამასთან, გამოავლინა სოფლის ტურისტულ პროდუქტებზე მოთხოვნის პრეფერენციული თანმიმდევრობა:

- რეკრეაციული სოფლის ტურიზმი;
- ღვინის ტურიზმი;
- სამკურნალო-გამაჯანსაღებელი ტურიზმი;
- კულინარიული ტურიზმი.

რაჭის სოფლის ტურიზმის განხორციელების ორგანიზაციულ- ეკონომიკური ფორმები

რეგიონულ დონეზე დიდი ეფექტიანობა მიიღწევა იქ, სადაც ფორმირდება ტერიტორიული და ფუნქციონალურად ორგანიზებული რეკრეაციული რაიონები. აღნიშნულიდან გამომდინარე, კვლევის შემდეგ ეტაპზე რაჭაში ტურიზმის აქტივობების განხორციელებასთან დაკავშირებული პრობლემების გადაჭრის გზების საძიებლად დამისი ეფექტიანი ორგანიზაციულ-ეკონომიკური ფორმების (მოდელების) შერჩევისათვის, გამოყენებული იქნა ისტორიული ანალიზის მეთოდი სოფლის ტურიზმის წარმატებული გამოცდილების შესწავლის საფუძველზე.

სოფლად ტურიზმი წარმატებით ვითარდება დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში. სოფლის ტურიზმი ამ ქვეყნებში წახალისებულია ეროვნულ დონეზე. მკვლევართა დიდი ნაწილი სოფლის ტურიზმის წარმოშობისა და განვითარების პროცესის მნიშვნელოვან პირობად მიიჩნევს 50-70-იან წლებში დასავლეთ ევროპის ქვეყნების აგრარულ სექტორში მიმდინარე სამეურნეო-სტრუქტურულ ცვლილებებს, რომლის შედეგად სერიოზული პრობლემა შეექმნა ზოგიერთი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტის წარმოებას. მაგალითად, საფრანგეთში მკვეთრად შემცირდა ტრადიციული ღვინისა და ყველის წარმოება, შეიცვალა დემოგრაფიული სურათიც. ასეთ ვითარებაში, როგორც სპეციალისტები აღნიშნავენ, ადგილობრივმა და ცენტრალურმა ხელისუფლებამ სოფლის ტურიზმში დაინახა სოფლად „ახალი ფულის“ შეტანის, შრომითი მოწყობის და სასოფლო-სამეურნეო წარმოების დაცემის პროცესის შეჩერების შესაძლებლობა. მათ თავიანთი სამეურნეო-ეკონომიკური პოლიტიკის მნიშვნელოვან კომპონენტად აქციეს სოფლის ტურიზმის განვითარებისათვის ხელშეწყობა. ქვეყნის მთავრობამ საჭიროდ ჩათვალა მოსახლეობისათვის იმის დემონსტრირება, რომ სოფლად ფულის გამომუშავება შეიძლება არასასოფლო-სამეურნეო საქმიანობითაც. ამისათვის აღდგენილი იქნა რამდენიმე ათეული მიტოვებული კარ-მიდამო, სადაც შესაძლებელი იყო ფერმების გამართვა, ღვინისა და ყველის წარმოება, მოგვიანებით ეს კარმიდამოები სოფლის ტურიზმის ობიექტებადაც გადაიქცა და მომგებიანი ბიზნესის საფუძველი გახდა (Bock B. 2006).

დღეს ევროპის სახელმწიფოების მიერ სოფლის ტურიზმის სტიმულირება ხდება არამარტო ეკონომიკურად ჩამორჩენილ რეგიონებში, არამედ იქაც, სადაც ტრადიციულად პოპულარულია მასობრივი დასვენება, მაგალითად, კვიპროსის ტურიზმის სახელმწიფო ორგანიზაციის მიერ შემუშავებული კონცეფცია ითვალისწინებს მაღალი რეკრეაციული დატვირთვით გამორჩეული სანაპირო რეგიონებიდან ტურისტთა ნაკადების გადართვას კუნძულის შიგა რეგიონების სოფლებზე, რისთვისაც დამუ-

შავებულია აგროტურიზმის განვითარების სქემა (Воскресенский В.2013). ვფიქრობთ, განვითარების ამგვარი სქემა ყურადსაღებია რაჭის ტურიზმის დამგეგმავებისთვისაც.

ჩვენ მიერ კვლევისათვის შერჩეული იყო ისეთი ქვეყნები (იტალია, ბულგარეთი), რომელთა მთიანი რეგიონები მსგავსი არაქასთან ტურისტული რესურსებითა და ტურიზმის თემატიკით. ბუნებრივი ღირსშესანიშნაობების სიუხვე, კარგი ღვინოების წარმოების გამოცდილება და მაღალხარისხიანი ტრადიციული სამზარეულო, განსაკუთრებულ ადგილს იკავებს იტალიური სოფლის ტურიზმის „წარმატების ფორმულაში“. მაგალითად, იტალიური სოფლის ტურიზმის მოდელი ისეთი თემატური მიმართულებით, როგორიცაა: „ბუნება და ჯანმრთელობა“, „რეკრეაციული ტურიზმი“, „ტრადიციული გასტრონომია“, „სპორტი“ (Bock B. 2006.) მსგავსია რაჭის მოთხოვნადი ტურისტული პროდუქტებისა, როგორიცაა: რაფტინგი (ჯომარდობა), კაიკინგი, ცხენით, კვადროციკლით და ფეხით გასეირნება. ამ მიმართულებებმა რაჭის ტურიზმში უკვე მოიპოვა პოპულარობა. მიუხედავად იმისა, რომ ღვინისა და გასტრონომიული ტურიზმის განვითარებამ რაჭაში გარკვეულ დონეს მიაღწია, ჯერ კიდევ არსებობს შესაბამისი რესურსული პოტენციალის გამოყენების ფართო პერსპექტივა, რომელთა შორის იგულისხმება დასავლეთ ევროპაში გამოცდილი ღვინის თემატური სოფლების განვითარების შესაძლებლობა რაჭაში, აღიარებული ბრენდის - „ხვანჭკარის“ სამშობლოში.

სამწუხაროდ, უნდა აღინიშნოს, რომ ღვინის სოფლები/ქალაქების პრაქტიკა, რომელიც ტურისტული ადგილის განვითარების კარგი სტრატეგიაა, ჯერ კიდევ არ გამოიყენება საქართველოს არცერთ რეგიონში. ევროპის ქვეყნებში უკვე კარგა ხანია გავრცელებულია თემთა პარტნიორობა ღვინის გარშემო (Katsitadze N., 2017). ის დესტინაციისთვის ტურიზმის განვითარების ერთიანი ხედვის, სტრატეგიის შემუშავების, ერთობლივი პროდუქტების შექმნისა და გაპიარების კარგი საშუალებაა. ტურისტული სოფელი, რომელიც ფლობს ტურისტულ რესურსებს, კონკურენციას უწევს თავის მეზობლებს, მაგრამ მათი გაერთიანება თავიანთი ტურისტული პოტენციალით, საშუალებას იძლევა გადაიქცეს კიდევ უფრო მიმზიდველ ადგილად ტურისტებისათვის. ამგვარი მიდგომებით ეს დესტინაციები თავიანთ მუნიციპალიტეტში არა კონკურენტები, არამედ პარტნიორები ხდებიან. ასეთ სოფლებში ჩნდება დაინტერესება კოოპერაციისადმი და მეზობელთა მხარდაჭერით ცხოვრების გაუმჯობესებისათვის, რაც შეიძლება გადამდები აღმოჩნდეს ქვეყნის სხვა სოფლებისთვის (Katsitadze N. 2017).

საქართველოს მასშტაბით, დაახლოებით, 2-3 ჯერ მეტი ღვინო იწარმოება ოჯახებში, ვიდრე ღვინის ქარხნებში. ღვინის ტურიზმი სწორედ ის საშუალებაა, რომელიც ახდენს ექსპორტს პროდუქტის წარმოების

ადგილზე პირდაპირი გაყიდვების გზით. ღვინის ტურიზმს ყოველთვის აქვს ტერიტორიული კომპონენტი, ვინაიდან მომხმარებელში ღვინის ხარისხის აღქმა პირდაპირ კავშირშია ადგილწარმოშობასთან. საქართველოში ღვინის ტურიზმი შეიძლება გამოყენებული იქნეს ქართული ღვინის სამსახურში. ღვინო და კულინარია მუდმივი ატრიბუტია ნებისმიერი სახის ტურიზმისთვის. ამდენად, სხვა მოტივაციით (დასვენება, საქმიანი, რეკრეაცია და სხვა) ჩამოსული ვიზიტორისათვის მასპინძელ ქვეყანას შეუძლია შეასრულოს ღვინის რეკლამირების და დეგუსტაციის ადგილის ფუნქცია. მაშასადამე ღვინის ტურიზმი პირდაპირი გაყიდვების კიდევ ერთ-ერთი ეფექტიანი არხი და ღვინის მწარმოებელი ქვეყნისათვის ცნობადობის ამაღლების გზაა (Katsitadze N. 2017).

რეკრეაციული ტურიზმის პრაქტიკის თვალსაზრისით, საინტერესოა სოფლის ტურიზმის განვითარების ბულგარული მოდელი, რომელიც ითვალისწინებს მყუდრო გარემოში ოჯახთა ერთად დასვენებას. ეს მოდელი მიესადაგება რაჭის რეკრეაციულ რესურსულ პოტენციალს, რეკრეაციული ტურიზმის რაჭულ ტრადიციებს და მცირე ფინანსურ შესაძლებლობებს. ბულგარული მოდელი ხელსაყრელია ისეთი რეგიონებისათვის, რომლებისთვისაც დამახასიათებელია საცხოვრებელი ფონდის კომფორტულობის დაბალი დონე, მაგრამ მდიდარი ბუნებრივი და კულტურულ-ისტორიული რესურსი. ამიტომ ბულგარული მოდელის რეალიზაცია ითვალისწინებს, სოფლად საცხოვრებელი ფონდის გაუმჯობესების მიზნით, სახელმწიფო მხარდაჭერას. ეს მოდელი მიღებულია როგორც ნიმუში „მესამე ტალღის“ ქვეყნებისთვის. ბულგარული მოდელი ასევე გულისხმობს: მსხვილი და საშუალო ტურისტული ობიექტების მშენებლობას სპეციალიზებული კერძო სასტუმროებით და სხვა ტურისტული ობიექტებით მაღალი ღირებულების ტურისტულ-რეკრეაციულ ადგილებში (Заричная А. А. 2011., Казьмина Э. Б. 2012.) აღნიშნული მოდელი მიესადაგება შაორის წყალსაცავის, შოვისა და უწერის მიმდებარე ტერიტორიებზე რეკრეაციული ტურიზმის განვითარების კონცეფციას. ეს მოდელი მოითხოვს მნიშვნელოვან ინვესტიციებს, სპეციალური პროექტების დამუშავებას, სამეცნიერო-კვლევით და მარკეტინგულ სამუშაოებს.

ამასთან, მსოფლიოში სოფლის ტურიზმის განვითარების პრაქტიკამ აჩვენა სოფლად ტურიზმის განვითარების კონცეფციების სიმრავლე, რაც აიხსნება ამ ქვეყნებში სოფლის ტურიზმისადმი განსხვავებული მიზნების არსებობით და საკითხის გადაწყვეტის არაორდინალური მიდგომებით. სრულიად განსხვავებული რესურსების არსებობის პირობებში, ევროპის მრავალ ქვეყანაში შეძლეს შეექმნათ კონკურენტუნარიანი სოფლის ტურიზმი.

რაჭაში რესურსების მრავალფეროვნება განაპირობებს სხვადასხვა ტურისტული პროდუქტის შექმნის შესაძლებლობას და სოფლის ტუ-

რისტული აქტივობის მრავალსახეობრიობას. რაჭის სოფლის ტურიზმის კონცეფცია, ისევე როგორც ევროპაში, ორიენტირებული უნდა იქნეს მცირე საოჯახო ბიზნესის განვითარებაზე სოფლად და უნდა დაეფუძნოს საოჯახო მეურნეობის რესურსების გამოყენებას. რაჭის მაგალითზე ძირითადად ეს იქნება განთავსების საშუალებები.

დასკვნა

არსებული ლიტერატურისა და ჩვენი წინამდებარე კვლევიდან გამომდინარე, სოფლის ტურიზმის განვითარების შემდეგი პრიორიტეტული მიმართულებები დგინდება:

1. მოთხოვნის შესაბამისი ტურისტული შეთავაზებების პროგნოზირება შემდეგი კომპონენტების საუძველზე: დანიშნულების ადგილის პროდუქტის კონცეფციის ძირითადი შემადგენლები (ატრაქცია, განთავსება, სატრანსპორტო მომსახურება, ეკონომიკური მიმზიდველობა, მომსახურების მრავალფეროვნება და უნიკალურობა);

2. ტურისტული დანიშნულების ადგილის პოტენციალის გამოვლენა შემდეგი ალგორითმის მიხედვით: მოთხოვნა, დესტინაციის სოფლის ტურისტული პროდუქტის ფორმირების რესურსული პოტენციალის შეფასება; ფინანსური, სამართლებრივი, ორგანიზაციული, საინფორმაციო და ლოჯისტიკის უზრუნველყოფის სფერო;

3. სოფლად ტურიზმის ორგანიზაციულ-ეკონომიკური ფორმების (მოდელების) შერჩევა და პრობლემების გადაწყვეტის ძიება წარმატებულ ანალოგებთან ისტორიული ანალიზისა და პოტენციალის შეპირისპირების მეთოდით.

აღნიშნული მეთოდოლოგიით, რაჭის მაგალითზე გამოვლენილია სოფლის ტურიზმის პრიორიტეტული მიმართულება - **რეკრეაციული ტურიზმი**, რომლის განხორციელება შესაძლებელია:

ა) შეზღუდული რესურსების პირობებში გლეხურ მეურნეობებზე დაყრდნობით;

ბ) მაღალი რეკრეაციული ღირებულების ადგილებში (შოვი, უწერა, შაორის ტბა), რომელიც გულისხმობს ტურიზმის კომპლექსურ განვითარებას სოფლად, რაც უზრუნველყოფს საკურორტო ცენტრების ჩამოყალიბებას, საშუალო და მსხვილი სტილიზებული სასტუმროებისა და გასართობი ობიექტების მშენებლობას;

გ) ღვინის ტურიზმი და ღვინის სოფლები, რაც შექმნის „ადგილობრივი თემის“ კოლექტიურ პროდუქტს.

რაჭის მაგალითმა დაგვანახა, რომ რეგიონებში არსებული გამოწვევების გადასაწყვეტად საჭიროა სოფლის ტურიზმის განვითარების პირობების შექმნის უზრუნველყოფი პროგრამები. სოფლის ტურიზმის

განვითარების კონცეფცია უნდა ეყრდნობოდეს კერძო ბიზნესისა და სახელმწიფოს, ასევე რეგიონული და მუნიციპალური სექტორების მჭიდრო კავშირებს, რომლის აუცილებელი არსებობის საჭიროებას განსაზღვრავს სოფლის ტურიზმის თავისებურებანი.

სტატიაში წარმოდგენილი რაჭის სოფლის ტურიზმის პრიორიტეტული მიმართულებების შერჩევისა და განვითარების მეთოდოლოგიური რეკომენდაციები შეიძლება გამოყენებული იქნეს რაჭის მინიციპალიტეტში რეგიონის სოფლის ტურიზმის კონცეფციის ჩამოყალიბების საფუძვლად.

ლიტერატურა:

- Bock B. (2006.) Introduction: Rural Gender Relations: Issues and Case Studies. Wallingford. CARY Publishing. pp.1-15.
- გელდენერი ჩ.რ., რითი ჯ.რ. ტურიზმი, საფუძვლები, პრაქტიკა, თეორია. ბსუ-ს თარგმნ. ინგლისურიდან, მე-12 გამოცემა, გვ. 286-300, 554.
- Dimitrovski D.D., Todorovic A.T., Valjarevic A.D. (2012.) Rural Tourism and Regional Development. Case study in the Region of Gruta, SERBIA //Procedia Environmental Science, pp.288-297.
- ვაწაძე ი. (2018)., “სოფლის ტურისტული ბიზნესის განვითარება, როგორც ინკლუზიური ეკონომიკის ზრდის კონცეფციის რეალიზაციის ფაქტორი“, თსუ, პ. გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის გამომცემლობა, გვ. 464-470 .
- Воскресенский В.Ю. (2013.) Международный туризм. учеб. Пособие для вузов, ст. 360-361, 406.
- Idziak W., Majewski J., Zmyslony P. (2015). Community Participation in Sustainable Rural Tourism Experience Creation: A long-term Appraisal and Lessons From a Thematic Villages Project in Poland. J. Sustain. Tour. pp.23, 1341-1362.
- Kavita E., Saarinen J. (2016). Tourism and Rural Community Development in Namibia. Policy Issues Review. pp.194, 79-88.
- Martin P., Weingarten P. (2004.) Farm Tourism: Myth or Reality. In The Role of Agriculture in Central and Eastern European Rural Development: Engine of Change or Social Buffer? (IAMO): Halle, Germany, pp. 286-304.
- Казьмина Э. Б. (2012.) Развитие услуг сельского туризма в Российских регионах. Диссерт. Уч. Степ. К. Эк. Науки. Москва. с.70-81; 116-122.
- Katsitadze N. (2017). Ties Between Wine Industry and Tourism and Their Possibilities. Foresight Management: Formation and Transformation Adaptive Business Organizations, International collective monography, Volume 2, Tbilisi-Kherson.
- Katsitadze N. (2018) სახელმწიფო პოლიტიკა ტურიზმში - საქმიანი (MICE) ტურიზმი საქართველოში. „ეკონომიკა და ბიზნესი“, ტ.XI, #4, გვ.127-145.
- Kurleto M. (2014.) The Specificity of Rural Tourism Development From the Perspective “Management Science and Education”, volume 3, pp.51-57.
- რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონის განვითარების სტრატეგია 2014-2021წწ. თბილისი, 2013 <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2024580>

References:

- Bock B. (2006.) Introduction: Rural Gender Relations: Issues and Case Studies. Wallingford. CARY Publishing. pp.1-15.
- Geldner Ch., Ritchie Jr. (2013.) turizmi, sapudzvebi, praktika, teoria. [Tourism, Basics, Practice, Theory.] 12th edition, Translated from English into Georgian by BSU. pp. 286-300; 309-310, 554. (in Georgian).
- Dimitrovski D.D., Todorovic A.T., Valjarevic A.D. Rural Tourism and Regional Development: Case Study in the Region of Gruta, SERBIA //Procedia Environmental Science, pp.288-297.
- Vatsadze I. (2018). “soplis turistuli biznesis ganvitareba, rogoris inkluziuri ekonomikis zrdis kontseptsiiis realizatsiis faktori”. [Development of Rural Tourism Business as a Factor for the Implementation of the Concept of Inclusive Economic Growth]. P. Gugushvili Institute of Economics, pp. 464-470.
- Voskresensky V.Yu. (2013.) Mezhdunarodny turizm [International Tourism]. Textbook for high schools. pp. 360-361, 406. (in Russian).
- Idziak W., Majewski J., Zmyslony P. (2015). Community Participation in Sustainable Rural Tourism Experience Creation: A Long-term Appraisal and Lessons from a Thematic Villages Project in Poland. J. Sustain. Tour. 23, 1341-1362.
- Kavita E. Saarinen J. (2016.) Tourism and Rural Community Development in Namibia. Policy Issues Review. pp.194, 79-88.
- Martin P. Weingarten P. (2004.) Farm Tourism: Myth or Reality. In The Role of Agriculture in Central and Eastern European Rural Development: Engine of Change or Social Buffer? (IAMO): Halle, Germany, pp. 286-304.
- Kazmina E. B. (2012.) Razvitiye uslug selskogo turizma v Rossiiskikh regionakh.[Rural Tourism Services Development in the Russian Regions.] Dissert. Uch. Step. K. Ek. Science. Moscow. pp. 70-81, 116-122 (in Russian).
- Katsitadze N. (2017). Ties Between Wine Industry and Tourism and Their Possibilities, Foresight Management: Formation and Transformation Adaptive Business Organizations, International collective monograph Volume 2, Tbilisi-Kherson.
- Katsitadze N. (2018) sakhelmtsipo politika turizmshi - sakmiani (MICE) turizmi sakartveloshi. [State Policy in Tourism – Business (MICE) Tourism in Georgia, “Economics and Business,” vol. XI, #4, pp.127-145.
- Kurlito M. (2014.) The Specificity of Roural Tourism Development From the Perspective “Management Science and Education”, volume 3, pp.51-57.
- Development Strategy for Racha-Lechkumi and Kvemo Svaneti Region for 2014-2021. Tbilisi, 2013. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2024580>
- Methodological Recommendations for Forming and Developing Priority Directions of Racha Rural Tourism

Methodological Recommendations for Forming and Developing Priority Directions of Racha Rural Tourism

Nana Katsitadze

Associate Professor

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

nana.katsitadze@tsu.ge

Ineza Vatsadze

Doctoral Student

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

ina.vatsadze@tsu.ge

The European Union countries consider rural tourism development as one of the most relevant economic growth alternatives in poor and depressed regions. This field of tourism consumes diverse resources in rural and surrounding areas, therefore, rural tourism can be implemented in various ways. As a fact, the regions, which are rich with tourism resources, get an opportunity to meet the customer needs better and at the same time, get economic efficiency by broadly utilizing the resources in the household turnover. As a result, agrotourism is attracting field for the country such as Georgia.

The majority of the research papers dealing with the problematic issues in rural tourism is based on the concept, that development of rural tourism depends on natural resources. We agree with the consideration that tourism as a multi-dimensional and intersecting socio-economic phenomena is based on using various resources while the efficiency of using **tourism resources** is based on the factors which either create conditions for success or limit them. Nowadays, international tourism trends revealed that for the success of the countries with small economies, it is more crucial to use innovative management approaches optimally rather than the existence of tourism resources.

Tourism research, as well as general regional economic study and ensuring the use of applied research direction, needs many-sided analysis of resources. For revealing the potential of the destination, the paper provides the forecast of rural tourism development based on the following algorithm:

1. Identification of customer needs in the following directions: motivations, priorities, determining the potential amount and structure of tourist flows, target segment;
2. Evaluating the resource potential of forming rural tourism product of the destination;
3. Organizational and legal field analysis;
4. Analysis of the fields of logistics and information provision.

Customer research on different types of rural tourism varieties showed the demand for rural tourism directions in preferential order: a) recreational rural tourism; b) wine tourism; c) medical and wellness tourism; d) gastronomy tourism.

In terms of regional scale, greater efficiency is met where territorial and functionally organized recreation areas are formed. As a result of historical analysis of the development models of agrotourism, the countries chosen are close to Georgia (Italy, Bulgaria) with their tourism resources and circumstances. For example, Italian model of rural tourism with its resource and context directions is similar to Racha's tourism resource potential and demanded types of services. The abundance of natural sightseeings, the experience of producing good wines and the high quality traditional cuisine have an exceptional place in the "success formula" of Italian rural tourism. Even though wine and gastronomy tourism development have already achieved some level in Racha, the experience of Western Europe to establish thematic wine villages is not applied as yet.

In terms of recreation tourism practice in Racha, Bulgarian model of rural tourism development also seems relevant, which provides a pleasant environment for a family vacation. This model corresponds to recreation resource potential of Racha, recreation tourism traditions and limited financial capacity. Bulgarian model is convenient for the regions, where living space is characterized with low level of comfort; however, the area is rich with natural and cultural-historical resources. This model is accepted as a pattern for "third wave" countries - the countries, which do not have sufficiently comfortable accommodation as frequently met in western Europe. Bulgarian model for high value recreational destination also include: construction of big and medium-size tourism units with specialized private hotels and other tourist services, which is relevant to Shaori reservoir, as well as recreation tourism development concepts for Shovi and Utsera territories. This model needs significant investments and working on special projects.

Each discussed model needs a different types of government involvement on each level.

Keywords: *rural tourism, priority directions, destination formation methodology, organizational forms of agrotourism, models.*

JEL Codes: L80, L83, L89